

REGERINGEN

Utbildningsdepartementet

Regeringsbeslut

I:13

2012-02-09

U2010/2145, 5767/GV

U2011/1694, 5439, 6237/GV

U2012/757/GV

Statens skolverk

106 20 STOCKHOLM

Uppdrag om utveckling av kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning

Regeringens beslut

Statens skolverk får i uppdrag att bidra till utveckling av kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning, det arbetsplatsförlagda lärande som förekommer inom yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd och yrkesintroduktion. Yrkesutbildning inom gymnasiesärskolan ingår där så är lämpligt. Arbetet ska bl.a. bygga på erfarenheter från den pågående försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning som bedrivs enligt förordningen (2007:1349) om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning och som redovisats av den Nationella lärlingskommittén (U 2008:09) i betänkandet *Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet!* (SOU 2011:72).

Skolverket ska vid genomförandet av uppdraget samverka med Statens skolinspektion i syfte att ta tillvara inspektionens erfarenheter av tillsyn och kvalitetsgranskning av yrkesutbildning. Vidare ska Skolverket samråda med de nationella programråden för yrkesutbildning.

Inom ramen för uppdraget ska Skolverket genomföra de insatser som anges nedan.

1. Insatser för att underlätta planering, genomförande och uppföljning av gymnasial lärlingsutbildning

Lärlingsutbildning är en alternativ väg till yrkesexamen, och innehållet i utbildningen ska motsvara en huvudsakligen skolförlagd yrkesutbildning. Skolverket ska lämna förslag som syftar till att underlätta för arbetsplatser och huvudmän att planera, genomföra, följa upp och bedöma den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Skolverket ska med utgångspunkt i de särskilda förutsättningar som gäller vid gymnasial lärlingsutbildning lämna förslag på omfattning och typ av innehåll för en eller flera ämnesplaner som huvudmännen kan använda som alternativ eller komplement till nu gällande ämnesplaner. Skolverket ska även lämna förslag på hjälpmedel och stödverktyg som kan komplettera ämnesplaner.

Skolverket ska föreslå

- lämplig omfattning av den alternativa ämnesplanen eller ämnesplanerna,
- typ av innehåll och överväga detaljeringsgrad när det gäller ämnesplanerna, exempelvis om samma ämnesplan ska kunna användas för flera program, inriktningar eller yrkesutgångar eller om det krävs mer specifika ämnesplaner,
- hur svårigheter vid byte av studieväg eller vid studieavbrott kan minimeras, och
- nödvändiga författningsändringar.

Skolverket ska i arbetet

- ta tillvara huvudmäns och arbetsplatsers erfarenheter av att tillämpa den särskilda 1250-poängskursplanen (ALF 1201),
- beakta betydelsen av likvärdighet, både mellan olika skolor och mellan lärlingsutbildning och annan yrkesutbildning,
- beakta betydelsen av att elevers studieresultat dokumenteras så att det motsvarar branschernas krav och motsvarar den skolförlagda yrkesutbildningen, och
- beakta hur ämnesplanerna ska utformas för att underlätta tillämpningen av det europeiska verktyget för att överföra meriter, ECVET.

Till redovisningen ska myndigheten bilägga exempel på utformning av en eller flera alternativa ämnesplaner för gymnasial lärlingsutbildning. Om Skolverket i arbetet med ovanstående uppdrag finner att det även finns andra sätt att underlätta för arbetsplatser och huvudmän att uppnå samma syfte, ska myndigheten även lämna sådana förslag.

Denna del av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2013.

2. Insatser för att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet

Skolverket ska genomföra insatser för att bidra till att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Insatserna ska inriktas mot gymnasial lärlingsutbildning, det arbetsplatsförlagda lärande som förekommer inom yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd och yrkesintroduktion. Planering, genomförande och uppföljning av arbetsplatsförlagt lärande involverar flera olika aktörer, t.ex. elever, huvudmän, lärare, handledare och arbetsgivare. Skolverket ska därför

utforma sina informations- och stödinsatser så att de är anpassade efter de olika målgruppernas skilda förutsättningar och behov. Skolverket ska också ta hänsyn till att förutsättningarna för arbetsplatsförlagt lärande och därmed behovet av stöd, varierar mellan olika branscher.

Skolverket ska

- främja huvudmännens arbete med kvalitetssäkring av det arbetsplatsförlagda lärandet,
- stödja lokal och regional samverkan mellan huvudmän, arbetsplatser och branscher, och
- utforma exempel som illustrerar hur gymnasiearbetet kan visa att eleven är väl förberedd för det yrkesområde som utbildningen leder till.

Denna del av uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i anslutning till årsredovisningen för 2012 och slutredovisas i anslutning till årsredovisningen för 2013.

3. Informationsinsatser i fråga om arbetsmiljö och riskfyllda arbetsuppgifter

Skolverket ska i samråd med Arbetsmiljöverket utforma informationsmaterial om förutsättningarna för att lärlingar ska kunna utföra riskfyllda arbetsuppgifter och om arbetsgivarnas ansvar för lärlingarnas arbetsmiljö.

Denna del av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i anslutning till årsredovisningen för 2012.

4. Uppföljning av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning

Skolverket ska följa upp och analysera uppföljningen av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning. I uppföljningen ska Skolverket, där så är lämpligt, jämföra försöksverksamheten med yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd.

Uppföljningen ska bl.a. behandla:

- kvaliteten och omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet,
- kursplanernas tillämpning och funktion, dels den särskilda kursplanen om 1 250 gymnasiepoäng som kan tillämpas i försöksverksamheten, dels vanliga kursplaner,
- elevernas etablering på arbetsmarknaden,
- genomströmning, studieavbrott och byte av studieväg,
- planering, uppföljning, bedömning och betygsättning av det arbetsplatsförlagda lärandet, och
- användningen av statsbidraget.

Uppdraget i denna del ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i anslutning till årsredovisningen för 2012 samt slutredovisas senast den 1 maj 2014.

5. Insatser för att kunna bedöma yrkesutbildningens relevans för arbetsmarknaden

Skolverket ska lämna förslag på hur en systematisk och långsiktig uppföljning av ungdomars etablering på arbetsmarknaden kan utvecklas. Av redovisningen ska bl.a. framgå

- med vilka tidsintervall som uppföljningen bör göras,
- hur jämförelser ska kunna göras över tid, även när det gäller elever som påbörjade sina studier före läsåret 2011/12,
- hur lång tid efter avslutade studier som uppföljningen bör göras,
- på vilket sätt myndigheten kan använda informationen som vägledning för elever i den obligatoriska skolan, och
- hur uppföljningen kan visa i vilken utsträckning etableringen på arbetsmarknaden sker inom målyrket eller näraliggande yrken.

Denna del av uppdraget ska, efter samråd med Statistiska centralbyrån och Arbetsförmedlingen, redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 oktober 2012.

6. Utveckling av yrkestävlingar på skolnivå

Skolverket ska fortsätta arbetet med att utveckla yrkestävlingar på skolnivå. Arbetet ska inriktas på att utveckla former för att öka yrkesutbildningens attraktionskraft, höja utbildningens kvalitet, underlätta regional samverkan samt öka kunskapen om hur yrkeskompetens kan jämföras och prövas.

Denna del av uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i anslutning till årsredovisningen för 2012 och slutredovisas i anslutning till årsredovisningen för 2013.

7. Insatser för att stödja och utbilda handledare

Skolverket ska utforma och tillgängliggöra stöd för handledare på arbetsplatser som tar emot elever på arbetsplatsförlagt lärande. Det gäller både handledare för lärlingar och handledare för yrkeselever som går en i huvudsak skolförlagd utbildning. Det kan även gälla elever i yrkesintroduktion. Stödet bör omfatta bl.a. information om gymnasieskolans styrdokument, betyg och bedömning. Verktyg för planering och uppföljning och samverkan med huvudmannen bör också ingå. Stödet bör utformas så att det dels kan användas direkt av handledare, dels användas av huvudmän som genomför utbildning av handledare. Skolverket ska även överväga om det finns behov av särskilda stöd- eller kompetensutvecklingsinsatser riktade till de lärare som genomför sådan utbildning.

Denna del av uppdraget ska delredovisas i anslutning till årsredovisningen för 2012 och slutredovisas i anslutning till årsredovisningen för 2013.

8. Kunskapsuppbyggnad och kompetensförsörjning avseende yrkesutbildning

Skolverket ska analysera och lämna förslag på hur myndigheten kan bidra till att kunskapen om yrkesutbildningens särskilda förutsättningar ökar. Av redovisningen ska framgå på vilket sätt myndigheten tar till vara erfarenheter från det europeiska samarbetet om yrkesutbildning. Skolverket ska även redovisa på vilket sätt yrkesutbildningens särskilda förutsättningar genomsyrar myndighetens arbete.

Denna del av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 april 2012.

Finansiering

För deluppdrag 1–7 får Skolverket under 2012 använda högst 10 miljoner kronor av det på statsbudgeten under utgiftsområde 16 för budgetåret 2012 uppförda ramanslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, anslagspost 9. Ytterligare 10 miljoner kronor beräknas för uppdraget 2013.

Ärendet

Riksdagen har fattat beslut om att gymnasial lärlingsutbildning ska införas som en alternativ väg till yrkesexamen (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Erfarenheter från andra länder visar att lärlingsutbildning underlättar ungdomars övergång från utbildning till arbetsmarknad. En försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning inleddes 2008 enligt förordningen om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning. I september 2008 beslutade regeringen om direktiv till en utredare som hade i uppdrag att bl.a. följa upp försöksverksamhetens resultat, måluppfyllelse och funktion utifrån näringslivets behov (U 2008:09, dir. 2008:106). I sitt slutbetänkande *Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet* (SOU 2011:72) konstaterar utredaren att lärlingsutbildning har en betydande potential, men att det finns behov av att utveckla kvaliteten.

Statens skolinspektion beskriver i en kvalitetsgranskning, *Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken* (Rapport 2011:2), att det finns omfattande kvalitetsbrister i det arbetsplatsförlagda lärandet. Skolinspektionen konstaterar även att kursplanerna är av underordnad betydelse vid planeringen av det arbetsplatsförlagda lärandet. Mot bakgrund av Skolinspektionens kvalitetsgranskning gav regeringen Skolverket i uppdrag att föreslå insatser i syfte att stödja utvecklingen av gymnasial lärlingsutbildning (U2011/389/S). Uppdraget omfattade även

det arbetsplatsförlagda lärande som ingår i sådan yrkesutbildning som huvudsakligen är förlagd till en skola. Skolverkets redovisning (dnr 2011:444) har utgjort ett av underlagen till detta uppdrag.

Inom ramen för projektet *Learning for jobs* har OECD studerat den grundläggande yrkesutbildningen i Sverige och ett 30-tal andra länder spridda över hela världen. I rapporten om Sverige, *OECD Reviews of Vocational Education and Training SWEDEN (2008)*, föreslog OECD bl.a. att uppföljningen av elevernas etablering på arbetsmarknaden borde förstärkas och att det arbetsplatsförlagda lärandet måste kvalitetssäkras. Organisationen föreslog även att ett system med lärlingsutbildning borde införas.

I propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) beskrev regeringen betydelsen av det arbetsplatsförlagda lärandet för att yrkesutbildningen ska få den kvalitet, det djup och den verklighetsförankring som krävs för att eleverna ska bli anställningsbara. Regeringen konstaterade att yrkesutbildning handlar om mer än yrkeskunskaper. Det handlar också om att förstå yrkeskulturen och att bli del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats för att utveckla en yrkesidentitet.

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16) aviserade regeringen sin avsikt att ge Skolverket i uppdrag att vidta åtgärder som kan bidra till att öka yrkesutbildningens attraktionskraft och höja kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet.

Skälen för regeringens beslut

Det är regeringens mål att föra Sverige mot full sysselsättning. Arbetslinjen som övergripande prioritering har stor betydelse för utbildningspolitiken. Den gymnasiala yrkesutbildningen måste anpassas efter behoven på arbetsmarknaden och leda till tydliga yrkesutgångar. Elever som inte fullföljt en gymnasial utbildning har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Därför är det avgörande att fler elever når målen.

Enligt regeringens bedömning är styrdokumentet främst utformat för en verksamhet som bedrivs i skolan. Verksamheten på en arbetsplats syftar till produktion av varor och tjänster, och skolans styrdokument kan vara svåra att tillämpa inom ramen för löpande produktion. Å ena sidan är styrdokumentet avgörande för att trygga rättssäkerhet och likvärdighet över landet samt för att ge ett kvalitetssäkrat utbildningsinnehåll. Å andra sidan måste det arbetsplatsförlagda lärandet flexibelt kunna anpassas efter förutsättningarna på varje arbetsplats. Vid gymnasial lärlingsutbildning genomförs minst hälften av utbildningen på en arbetsplats. Enligt regeringens bedömning bör huvudmän efter samråd med arbetsplatser

kunna välja om de ämnesplaner som gäller för yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd ska tillämpas eller om en eller flera särskilda lärlingsämnesplaner ska tillämpas.

Den gymnasiala yrkesutbildningen har enligt regeringens mening stor betydelse för den nationella kompetensförsörjningen. Mot bakgrund av de rapporter som beskrivits ovan anser regeringen att det är angeläget att Statens skolverk ges i uppdrag att ta ett samlat grepp för att långsiktigt utveckla kvaliteten och attraktionskraften i den gymnasiala yrkesutbildningen.

På regeringens vägnar

Jan Björklund

Fritjof Karlsson

Kopia till

Arbetsmarknadsdepartementet, arbetsmarknadsenheten
Riksdagen/utbildningsutskottet
Statens skolinspektion
Statens skolverk
Statistiska Centralbyrån
Arbetsförmedlingen
Arbetsmiljöverket